

Zadanie 1.7 Analiza pozostałości środków ochrony roślin w płodach rolnych pochodzących z produkcji pierwotnej oraz w wodach powierzchniowych w pobliżu miejsc produkcji

Kierownik: dr Anna Nowacka

Celem zadania była kontrola prawidłowości przestrzegania obowiązujących przepisów prawnych w zakresie stosowania środków ochrony roślin. Monitorowane były pozostałości środków ochrony roślin w płodach rolnych i w wodach powierzchniowych, a w ramach rezerwy celowej MRiRW w produktach paszowych pochodzenia roślinnego i śrucie sojowej importowanych z państw trzecich.

Zadanie było wykonywane na potrzeby urzędowych kontroli przestrzegania obowiązujących przepisów prawnych w zakresie stosowania środków ochrony roślin, prowadzonych przez PIORiN, ARiMR, IJHARS oraz IW.

W 2023 roku w ramach zadania pobrano do badań w kierunku obecności pozostałości środków ochrony roślin 3050 próbek, w tym 2600 próbek płodów rolnych (2103 próbek – PIORiN / kontrola planowa 2009 próbek, w tym 154 próbki w kierunku glifosatu i 189 próbek ze stref ochronnych, interwencje – 94 próbki; 350 próbek – ARiMR; 147 próbek ekologicznych – IJHARS, 450 próbek wód (WIOŚ) i 161 próbek materiałów paszowych – IW. W płodach rolnych ogółem oznaczano 610 substancji aktywnych i/lub ich metabolitów, a w wodach 327. Próbkę pobrano zgodnie z harmonogramem.

Na podstawie uzyskanych wyników badań próbek płodów rolnych pobranych przez PIORiN, ARiMR oceniano przestrzeganie przez producentów płodów rolnych zapisów art. 55 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) NR 1107/2009 z dnia 21 października 2009 r. dotyczącego wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i uchylającego dyrektywy Rady 79/117/EWG i 91/414/EWG (Dz. Urz. L 309, s. 1 z 24.11.2009 r. z późn. zm) i art. 46 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz.U. 2023 poz. 340, 412) oraz rozporządzenia (WE) Nr 396/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 lutego 2005 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych poziomów pozostałości pestycydów w żywności i paszy pochodzenia roślinnego i zwierzęcego oraz na ich powierzchni, zmieniającego dyrektywę Rady 91/414/EWG (Dz. Urz. L 70, s. 1 z 16.03.2005 r. z późn. zm.). Próbkę materiałów paszowych pobrane przez IW oceniano pod względem zgodności z rozporządzeniem (WE) Nr 396/2005 oraz dyrektywy 2002/32/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 maja 2002 r. w sprawie niepożądanych substancji w paszach zwierzęcych (Dz. Urz. WE L 140 z 30.05.2002 r., s. 0010–0022, z późn. zm.).

Badania próbek produktów ekologicznych dostarczanych przez WIJHARS były wykonywane w ramach działań wynikających z ustawy z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym (Dz.U. 2020 poz. 1324) oraz ustawy z dnia 23 czerwca 2022 r. o rolnictwie ekologicznym

i produkcji ekologicznej (Dz.U. 2023 poz. 1235 i w związku z ustawą z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych (Dz.U. 2023 poz. 1980).

Badania próbek produktów paszowych pochodzenia roślinnego i śruty sojowej były wykonywane w ramach działań IW wynikających z ustawy z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach (Dz.U. 2023 poz. 1149).

Analiza próbek wód dostarczonych przez WIOŚ związana była z przestrzeganiem art. 55 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) NR 1107/2009 (Dz. Urz. L 309, s. 1 z 24.11.2009 r.), art. 11 i 14 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów (Dz. Urz. L 309, s. 71 z 24.11.2009 r.), jak również rozporządzeń wykonawczych do ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz.U. 2023 poz. 340, 412).

W roku 2023 w 676 z 1820 próbek (37,1%) pobranych z roślin uprawnych w ramach kontroli planowej dokonanej przez PIORiN (bez próbek ze stref ochronnych) stwierdzono pozostałości środków ochrony roślin. Odsetek próbek niepełniejących wymagań, z przekroczeniami najwyższych dopuszczalnych pozostałości (NDP) po uwzględnieniu 50-procentowej niepewności pomiaru (dokument SANTE/11312/2021), raportowanymi do systemu RASFF, stanowił 0,2%. Użycie związków niedopuszczonych do stosowania stwierdzono w 9,5% próbek. W 2,6% próbek (groch, gryka, jęczmień, proso) badanych pod kątem glifosatu wykryto jego pozostałości, nieprzekraczające NDP. Pozostałości środków ochrony roślin wykryto w 13,8% próbek ze stref ochronnych wód, natomiast w 34,4% próbek z upraw graniczących ze strefami ochronnymi. W 76 z 94 z próbek (80,9%) pobranych w ramach interwencji wykryto pozostałości środków ochrony roślin, w jednej z nich (1,1%) stwierdzono przekroczenie NDP.

W ramach nadzoru rolnictwa ekologicznego prowadzonego przez IJHARS pobrano 147 próbek ekologicznych. W 17 próbkach (11,6%) wykryto pozostałości środków ochrony roślin niedozwolone do stosowania w produkcji organicznej.

W ramach kontroli warunkowości (ang. cross compliance) prowadzonej przez ARiMR, oznaczono pozostałości środków ochrony roślin w 350 próbkach płodów rolnych. Pozostałości wykryto w 12,3% próbek. Obecność związków niedozwolonych do stosowania odnotowano w 3 próbkach (0,9%), a przekroczenie NDP stwierdzono w 1 próbce (0,3%).

W ramach kontroli prowadzonej przez Inspekcję Weterynaryjną pobrano z towarów importowanych 161 próbek śruty sojowej i innych materiałów paszowych, w których oznaczono pozostałości środków ochrony roślin. W 147 próbkach (91,3%) wykryto ich obecność, a w 13 próbkach (8,1%) stwierdzono przekroczenie NDP. W 87 próbkach (54,0%) wykryto glifosat.

W roku 2023 przebadano 450 próbek wód powierzchniowych. Do badań wód powierzchniowych wytypowano 88 punktów pomiarowo-kontrolnych (ppk) w całej Polsce (bez województw łódzkiego i mazowieckiego). Próbki wód powierzchniowych były pobierane

w miesięcznych cyklach, od kwietnia do października. W wodach powierzchniowych wykryto pozostałości 70 substancji, głównie herbicydów i fungicydów. Odsetek próbek z pozostałościami wynosił 54,4%, a z sumą pozostałości pestycydów przekraczającą wartość granicznego wskaźnika jakości wody mieszczącego się w kategorii A1 (Σ pozostałości pestycydów powyżej 1 $\mu\text{g/l}$) – 7,4%.

W ramach zadania uzyskano informacje o wykryciu przekroczeń najwyższych dopuszczalnych poziomów pozostałości lub substancji czynnych niedozwolonych do ochrony roślin uprawnych. Informacje o przekroczeniach NDP były wysyłane do WIORiN, ARMiR i IW również w formie powiadomień RASFF w ramach systemu wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności i paszach, zgodnie z wymaganiami unijnymi – rozporządzeniem nr 178/2002 oraz rozporządzeniem Komisji (UE) nr 16/2011 z dnia 10 stycznia 2011 r., ustanawiającym środki wykonawcze dla systemu wczesnego ostrzegania o niebezpiecznych produktach żywnościowych i paszach (Dz. Urz. UE L 6 z 11.01.2011, s. 7) oraz krajowymi – z ustawą z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz.U. 2023 poz. 1448).

Raporty z prowadzonych badań pozostałości środków ochrony roślin w liczbie 2103 przekazano do WIORiN, 350 do ARiMR, 147 do IJHARS oraz 161 do IW. Dane zawarte w raportach zostały wykorzystane do oceny jakości polskich płodów rolnych oraz materiałów paszowych sprowadzanych z krajów trzecich. Raporty z badań zawierały informacje o poziomach występowania pozostałości środków ochrony roślin, a w przypadku produktów krajowych także ocenę prawidłowości stosowania środków ochrony roślin w kontrolowanych uprawach. W incydentalnych przypadkach (przekroczenia NDP) raporty stanowiły podstawę do egzekwowania przepisów od producentów krajowych przez PIORiN i ARiMR oraz od importerów przez IW i do uruchamiania procedury powiadamiania zgodnie z systemem RASFF. Łącznie przekazano 18 powiadomień RASFF (PIORiN – 4, ARiMR – 1, IW – 13). Badania stanowiły wsparcie dla krajowego eksportu do państw członkowskich Unii Europejskiej oraz dla Inspekcji Weterynaryjnej w nadzorze importu materiałów paszowych spoza rynku unijnego.

Uzyskane rezultaty pozwalają w porę identyfikować pojawiające się problemy i usprawnić nadzór nad prawidłowym stosowaniem pestycydów w ochronie roślin.

Badania wykonywano na bieżąco w przewidzianym terminie. W przypadku próbek planowych pobranych przez PIORiN z części jadalnych następujących gatunków roślin: aronia, borówka amerykańska, czereśnia, maliny, porzeczka, truskawka, winorośl, wiśnia, koper i sałata, dla których przewidywany termin wykonania badań wynosił 5 dni, raporty z badań przekazano średnio w ciągu 4 dni, maksymalnie 5 dni roboczych. Raporty dla próbek pozostałych przesyłano do wszystkich inspekcji (PIORiN, IJHARS, ARiMR, IW) przeciętnie w ciągu 6 dni roboczych, maksymalnie 14.